SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№7 (3) 2023

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ
ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
ELECTRONIC JOURNAL

ISSN: 2181-1342 (Online)

Сайт: https://scienceproblems.uz

DOI: 10.47390/SCP1342V3I7Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (3)-2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Аброр – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Рахман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич –филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа октори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шохида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Васила Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович –сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич –сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Таҳририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Usmonov Axrorjon Rustamjon o‘g‘li
AMALIY SAN’AT BILAN BOG‘LIQ NOMODDIY MADANIY MEROSLAR 9-15

Зоҳидов Қобилжон Тоиржонович
ИЛК АРАБ-МУСУЛМОН ДАВЛАТ БОШҚАРУВИДА МАДИНА ШАҲРИНИНГ ЎРНИ 16-20

Siddiqov Mirshod Baxtiyorovich
SOVET HOKIMIYATINING QORAQALPOG‘ISTON ASSRDA IJTIMOIY TA’MINOT SIYOSATI 21-26

Хайназаров Бахромжон Бахтиёрович
КАСПИЙОРТИ ВИЛОЯТИДА ТУБ БЎЛМАГАН АҲОЛИ ЭҲТИЁЖЛАРИ УЧУН ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИНГ ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ ТАРИХИДАН (XIX АСР ОХИРИ – XX АСР БОШЛАРИ) 27-32

Мансуров Музаффаржон Шарифжон ўғли
СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ЙИЛЛАРИДА МАДАНИЙ ТАДБИРЛАРНИНГ ТУРИЗМ ТАРҒИБОТИДА ТУТГАН ЎРНИ 33-41

Bobodustov Bobur Mirzaboyevich
ZARAFSHON DARYOSIDAGI SUV AYIRG‘ICH TIZIMLARINI TA’MIRLASHGA ROSSIYA IMPERIYASI MA’MURIYATINING MUNOSABATI 42-47

Саидбобоева Гулзора Нематжоновна
XX АСРНИНГ 30–50-ЙИЛЛАР ДАВРИЙ МАТБУОТ МАТЕРИАЛЛАРИ – РЕСПУБЛИКАНИ ЭЛЕКТРЛАШТИРИШГА ОИД МАНБА 48-55

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Казаков Олим Сабирович
ЕТАКЧИЛИК ТАЪСИРИДА БОШҚАРУВНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ.......... 56-60

Utkirov Abbos Meyliyevich
CHALLENGES IN IMPLEMENTING TQM IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 61-67

Umronov Eldorbek Sodirovich
TURISTIK KORXONALAR DOIRASIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY ASOSLARI 68-76

Норбоев Аллаёр Исмоилович, Тулкинов Гайрат Кадирович
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И НАПРАВЛЕНИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В РАЗВИТИИ МОЛОДЁЖНОГО ТУРИЗМА 77-82

Xolmurotov Fozil Saribayevich
MINTAQADA AHOLI TURMUSH FARAVONLIGINI OSHIRISHDA QISHLOQ XO‘JALIK MAHSULOTLARINI YETISHTIRUVCHI SUBYEKTLAR RO‘LINI BAHOLASH 83-91

Худайназарова Дилором Хайруллаевна
ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИНИНГ ЯШИЛ ИҚТИСОДИЁТ ДОИРАСИДАГИ РИСКЛАРИНИ СТРАТЕГИК ТРАНСФОРМАЦИЯЛАШ ИСТИҚБОЛЛАРИ 92-100

Ғойипназаров Санжар Баходирович
СУНЪИЙ ИНТЕЛЛЕКТНИ ЖОРИЙ ЭТИШ НАТИЖАСИДА МЕҲНАТ БОЗОРИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР 101-110

Baxtiyorov Asrorbek Azizjon o‘g‘li
BANK MENEJMENTI ASOSLARI, UNING IQTISODIY MOHIYATI 111-119

09.00.00 – ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Юлдашев Фаррух Абдурахманович
АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА ЭҲТИЁЖ ВА МАНФААТЛАРНИНГ ЎЗАРО УЙҒУНЛИК ХУСУСИЯТЛАРИ 120-126

Тожибоев Сарвар Пўлатжон ўғли
ДАВЛАТ ХИЗМАТИ ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН-МОҲИЯТИ ВА УНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ 127-132

Ismatov Shohruhbek Murod o‘g‘li
YANGI O‘ZBEKISTONDA IJTIMOIY DAVLAT BARPO ETISH VA UNING G‘OYAVIY MAFKURAGA ASOSLARI 133-137

Abdullayev Temur Bobir o‘g‘li
TIL VA TAFAKKUR DIALEKTIKASINING BILISH JARAYONIDAGI ROLI 138-143

Islamov Kamol Tashkulovich
UYG‘ONISH DAVRI DUNYOQARASHIDA DINIY VA DUNYOVIY YONDASHUVLAR NISBATI 144-150

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Isanova Feruza Tulqinovna
O‘ZBEK TILI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARINING FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI 151-160

Ro‘ziyev Elbek O‘rol o‘g‘li
AMIR TEMUR VA TEMURIY HUKMDORLAR YORLIQLARIDA SIYOSIY NUTQ SHAKLLARINING QO‘LLANILISHI 161-167

Мухамедова Феруза Баходир кизи
ФОРМИРОВАНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ СИСТЕМЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А. КИМА........168-174

Abdullayev Ikramjon Xashimdjanovich
TILSHUNOSLIKDA SO‘Z VA SO‘Z TURKUMLARI: TADQIQI VA TAVSIFI 175-180

Tagayeva Sayyora Ulashovna, Inoyatillo Ozoda
FIZIKA FAKULTETI TALABALARIGA NEMIS TILINI O‘QITISHDA INNOVATSION METODLARNING QO‘LLANILISHI 181-185

Egamberdiyeva Mohidil Gulomjon qizi
MADANIYATLARARO MULOQOTDA NUTQIY ETIKETNING ANTROPOSENTRIK TADQIQI 186-190

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Жавлиев Нурали Баходирович
МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ НИЗОЛАР ТУШУНЧАСИ ВА МАЗМУН-МОҲИЯТИ 191-195

Узакова Гўзал Шариповна
БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ МАҚСАДЛАРИГА ЭРИШИШДА СУВ РЕСУРСЛАРИДАН ОҚИЛОНА ФОЙДАЛАНИШ (ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ)...196-204

Usmanov Alisher Tolmasovich
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA MA’MURIY HUQUQBUZARLIK TO‘G‘RISIDAGI ISHLARNI YURITISHNING SODDALASHTIRILGAN TARTIBI: MUAMMOLAR VA TAKLIFLAR 205-213

Авезова Элеонора Парахатовна
РАВНОЕ ПРАВО ГРАЖДАН НА ПОСТУПЛЕНИЕ В ГОСУДАРСТВЕННУЮ ГРАЖДАНСКУЮ СЛУЖБУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 214-218

Мукумов Бобур Мелибой угли
ОЦЕНКА РЕГУЛИРУЮЩЕГО ВОЗДЕЙСТВИЯ ПРОЕКТОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫХ АКТОВ ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН. СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ 219-224

Туракулова Назира Абдишукуровна
СТАРТАП ЛОЙИҲАЛАРИНИ ТУЗИШ ВА МОЛИЯЛАШТИРИШ ТАРТИБИ: ДАВЛАТ ВА НОДАВЛАТ НУҚТАИ НАЗАРИДАН 225-232

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Хўжамкелдиев Ғафур Султон ўгли
СПОРТ МАШҒУЛОТЛАРИ ЖАРАЁНЛАРИДА ТИКЛАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ *233-237*

Aziz Xasanovich Rajabiy
BO‘LAJAK VOKAL O‘QITUVCHILARINING INTELLEKTUAL-IJODIY FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH 238-242

Malikova Sevar Samatovna
BO‘LAJAK XOR RAHBARLARINING IJODIY QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH 243-246

Васильченко Ольга Анатольевна
ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ ВОКАЛЬНО-ХОРОВЫХ НАВЫКОВ 247-251

Xojimurodova Mahliyoxon Kenjavoy qizi, Inomov Faxriddin O‘rmonjonovich
AN INNOVATIVE APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' MOVEMENT SKILLS AND COMPETENCIES IN PHYSICAL EDUCATION CLASSES 252-257

Асадуллаева Наргиза
БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРДА ФАОЛ ФУҚАРОЛИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ МУСТАҲКАМЛАШГА ҚАРАТИЛГАН ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁННИ РИВОЖЛАНТИРИШ ОМИЛЛАРИ 258-265

Mamadova Feruzaxon Mirzaaxmad qizi
BO‘LAJAK JISMONIY MADANIYAT MUTAXASSISLARINING PEDAGOGIK MADANIYATI VA KOMPETENSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK MODELI 266-272

O‘ktamova Navruza Botir qizi
BO‘LAJAK JURNALISTLARGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA SOTSIOLINGVISTIK KOMPETENSIYANI TAKOMILLASHTIRISH (SIYOSIY-IJTIMOIY MATNLAR MISOLIDA) 273-277

Нумонжонов Шохзодбек Дилшоджон ўғли
ОЛИЙ ТЕХНИКА ТАЪЛИМИДА МЕҲНАТ МУҲОФАЗАСИ ВА ТЕХНИКА ХАВФСИЗЛИГИ ҚОИДАЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ЭЛЕКТРОН МЕТОДИК АСОСЛАРНИНГ ИЛМИЙ АҲАМИЯТИ 278-287

Xuramov Ilxom Panjiyevich
PROFESSIONAL TA’LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISLOHOTLARNI JADALLASHTIRISH VA KASBIY KO‘NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH 288-292

Azizbek Umarov
MEDIATA’LIM – TALABALARNING MEDIA MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHGA YO‘NALTIRILGAN FAN TARMOG‘I SIFATIDA 293-299

Saidova Zilola Gadoymurodovna
TA'LIM INTEGRATSIYASINING AYRIM MASALALARI 300-307

Raxmonova Gulrux Ulashevna
O‘ZBEK XALQINING MILLIY HARAKATLI O‘YINLARIDAN JISMONIY TARBIYA DARSLARIDA SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI 308-312

Boynazarova Sayyora Ruzikulovna
BIOLOGIYA O‘QITUVCHISI KASBIY KOMPETENSIYALARI VA KOMPETENTLIGINI MONITORING QILISHNING MAVJUD METODIKASI VA UNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI 313-317

Shermuhammadov Bahodirjon, Xasanova Ozodaxon Qurvonali qizi
MDH OLIMLARI TOMONIDAN CHET TILLARNI O‘RGANISHDA UCHRAYDIGAN XATOLAR MAVZUSIDA OLIB BORGAN TADQIQOTLAR TAHLILI 318-323

Abdusalimova Nargizaxon Olimjon qizi
MAKTAB TA’LIM TIZIMIDA STEAM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANIB FIZIKA DARSLARINI TASHKIL ETISHNING AFZALLIKLARI 324-329

Shafiyeva Elnara, Murotmusaev Komiljon Buribaevich
THE CHARACTERISTICS OF MENTAL HEALTH IN ELDERLY PEOPLE 330-349

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. -№ 7 (3)-2023.
ISSN: 2181-1342 (Online)
https://scienceproblems.uz

13.00.00- Педагогика фанлари

Xuramov Ilxom Panjiyevich
Termiz davlat universiteti o'qituvchisi
e-mail: xuramovilxom@gmail.com

PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN ISLOHOTLARNI JADALLASHTIRISH VA KASBIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Annotasiya. Maqolada professional ta'lim tizimini takomillashtirishda islohotlarni jadallashtirish hamdabo'lajak mutaxassislarda kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishda xorijiy tajribalarni o'rganish, professional ta'lim muassasalari bo'lgan vazirlik va idoralarga berilishi ko'zda tutilayotgan huquqlar va ulardan kutilayotgan natijalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Professional ta'lim, mehnat bozori, o'rta bo'g'in kadrlar, dual ta'lim, ta'lim dasturlari, kasbiy ko'nikmalar.

Khuramov Ilkhom Panjiyevich
Teacher of Termiz State University

ACCELERATION OF REFORMS AND DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS BY IMPROVING THE PROFESSIONAL EDUCATION SYSTEM

Abstract. In the article, the acceleration of reforms in the improvement of the professional education system and the study of foreign experiences in the development of professional skills of future specialists, the rights that are expected to be given to the ministries and agencies with professional education institutions and the expected results from them are described.

Key words: Professional education, labor market, middle-level personnel, dual education, educational programs, professional skills.

Хурамов Ильхом Панджиевич
Преподаватель Термезского государственного университета

УСКОРЕНИЕ РЕФОРМ И РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КВАЛИФИКАЦИИ ПУТЕМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье ускорение реформ в области совершенствования системы профессионального образования и изучение зарубежного опыта развития профессиональных навыков будущих специалистов, права, которые предполагается наделить министерствами и ведомствами с профессиональным образованием описываются институты и ожидаемые от них результаты.

Ключевые слова: Профессиональное образование, рынок труда, кадры среднего звена, дуальное образование, образовательные программы, профессиональные навыки.

DOI: https://doi.org/10.47390/SCP1342V3I7Y2023N41

Kirish. Jahon ta'lim tizimidagi islohotlar hamda qadriyatlarning o'zgarishi pedagogik jarayonlarga metodik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni samarali tatbiq etishni taqozo etmoqda. Yevropa Ittifoqi va YUNESKO tashkilotlari tomonidan qabul qilingan Sarbon deklaratsiyasi (Sorbonne Declaration), Ming yillik rivojlanish maqsadlari (Millennium Development Goals (MDGs)) va Illinoys universiteti (AQSh) "IEARN" va "KIDLINK" mintaqaviy ta'lim dasturlari mutaxassis tayyorlash tizimini takomillashtirishni nazarda tutadi.

Jahonda kasbiy malakalar to'g'risidagi Lissabon Konvensiyasi (Convention on the Recognition of Qualification concerning Higher Education in the European Region) va hozirgi kunda AQSh, Angliya, Germaniya, Xitoy, Yaponiya kabi rivojlangan mamlakatlarda ta'lim oluvchilarning global ko'nikmalarini ("global skills") shakllantirishning innovatsion texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tatbiq etish bo'yicha ko'plab amaliy qo'llanmalar ishlab chiqilgan.

Bugungi kunda professional ta'lim tizimi mutaxassis kadrlarni bozor iqtisodiyoti talab va ehtiyojlari asosida tayyorlash, tayyorlov yo'nalishlari bo'yicha Tarmoq ta'lim standartlari talablari asosida o'quvchilarda bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, kelajakda mustaqil faoliyat yuritish qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun kasb-hunar kollejlarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish, boshqarish hamda sifatini nazorat qilishni yangicha yondashuv va zamonaviy metodlar asosida ilmiy asoslangan mexanizmini yaratish talab etiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Professional ta'limida ijtimoiy hamkorlikni tashkil etish muammolari ustida olimlar А.А.Рыбина[7], М.Г.Котовская[4], С.Н.Чистякова[8], И.М.Реморенко[6], В.Анисимов, В. Макеевлар[5] ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borganlar. Biroq mazkur tadqiqot ishlarida ko'proq ijtimoiy hamkorlikni tashkil etish, amalga oshirish doiralari va qonuniy-me'yoriy jihatlari xususida so'z boradi. Ijtimoiy hamkorlarni ta'lim jarayoniga jalb etish masalalari, ta'lim mazmunini yaratish va uni amalga oshirishda ularning roli, shuningdek, ijtimoiy hamkorlik asosida ta'lim berishning ilmiy-uslubiy jihatlari ko'rib chiqilmagan

Mamlakatimizda ham zamonaviy ta'lim tendensiyalariga mos bo'lgan professional ta'lim tizimi joriy etildi. Hozirda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan professional ta'lim tizimini takomillashtirish yuzasidan islohotlarni jadallashtirish va mutaxassislarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Professional ta'lim tizimini takomillashtirish yuzasidan islohotlarni jadallashtirish va mutaxassislarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda Germaniya, Xitoy, Koreya, Qozog'iston va Belarus kabi xorijiy davlatlar tajribalarini hamda o'rta bo'g'in kadrlarini tayyorlashda vazirlik va idoralarning vakolatlari va ularning ishtirokini o'rganish muhim sanaladi.

Muhokama. Rivojlangan davlatlarda professional ta'lim muassasalari faoliyatini muvofiqlashtirish hamda o'quv-metodik rahbarlik qilish Germaniya ta'lim va ilmiy tadqiqotlar vazirligi, Xitoy Xalq Respublikasi ta'lim vazirligi, Qozog'iston Respublikasi fan va ta'lim vazirligi tomonidan amalga oshirilishi aniqlandi. Professional ta'lim tizimini takomillashtirish yuzasidan islohotlarni jadallashtirish va mutaxassislarning kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirishda tasarrufida professional ta'lim muassasalari bo'lgan vazirlik va idoralarga quyidagi huquqlar berilishi ushbu islohotlarni jadallashtirishga ko'mak beradi:

Professional ta'lim muassasalarining ta'lim jarayonidan bo'sh bo'lgan o'quv xonalari, ishlab chiqarish ustaxonalari, boshqa bino va inshootlarini o'zini o'zi band qilgan shaxslar

hamda tadbirkorlik subyektlariga oʻquv kurslari tashkil etish hamda mahsulot ishlab chiqarish va xizmatlar koʻrsatish uchun ijaraga berish. Professional taʼlim muassasalaridagi boʻsh turgan yer uchastkalari, bino va inshootlarda taʼlim muassasasining tayyorlov yoʻnalishlariga mos keladigan ishlab chiqarish va xizmat koʻrsatish boʻyicha taʼlim muassasasi taʼsischiligidagi masʼuliyati cheklangan jamiyatlar tashkil etish.

Professional taʼlim muassasasining oʻquv-amaliyoti jarayonida ishlab chiqarilgan yarim tayyor, tayyor mahsulotlarni (tovar, ish, xizmatlarni) namoyish qilish va sotish, yarim tayyor va tayyor mahsulotlarni sotishdan hamda boʻsh turgan bino, inshootlar, oʻquv-tajriba maydonlari va yer uchastkalarini ijaraga berishdan tushgan mablagʻlarni oʻquv jarayoni uchun zarur boʻlgan ehtiyot qismlar va xomashyo materiallarini, xorijiy adabiyot va oʻquv qoʻllanmalarni xarid qilish, xodimlar malakasini oshirish va ularni ragʻbatlantirish, oʻquvchilarga stipendiya toʻlash uchun mustaqil sarflash, dual taʼlim shaklini joriy qilgan professional taʼlim muassasalariga boʻysunuvidagi vazirlik yoki idoralar bilan kelishilgan holda mustaqil qaror qabul qilish vakolatini berish,professional taʼlim muassasasining ichki imkoniyatlaridan kelib chiqib oʻquvchilar uchun stipendiya yoki moddiy ragʻbatlantirishlar tizimini joriy etish.

Natijalar. Dual taʼlimda ishtirok etayotgan korxona va tashkilotlar bilan birgalikda dual taʼlim shakli joriy qilingan professional taʼlim muassasalarida kadrlar tayyorlash jarayonini tizimli ravishda nazorat qilish hamda ularning reytingini tuzish, professional taʼlim muassasalarining mahalliy va xorijiy ish beruvchilar bilan toʻgʻridan-toʻgʻri kadrlar tayyorlash va qisqa muddatli oʻquv kurslarni tashkil etish boʻyicha shartnomalar tuzishi, davlat-xususiy sheriklik shartlariasosida nodavlat taʼlim tashkilotlari tomonidan “Taʼlim klasterlari” hamda taʼlim xizmatlarini tashkil etish. Ushbu belgilangan tadbirlarni amalga oshirish orqali quyidagi natijalarga erishish mumkin.

Professional taʼlim muassasalaridagi boʻsh turgan yer uchastkalari, bino va inshootlarda taʼlim muassasasining tayyorlov yoʻnalishlariga mos keladigan ishlab chiqarish va xizmat koʻrsatish boʻyicha taʼlim muassasasi taʼsischiligidagi masʼuliyati cheklangan jamiyatlar tashkil etish imkoniyati vujudga keladi, yarim tayyor va tayyor mahsulotlarni sotishdan hamda boʻsh turgan bino, inshootlar, oʻquv-tajriba maydonlari va yer uchastkalarini ijaraga berishdan tushgan mablagʻlarni oʻquv jarayoni uchun zarur boʻlgan ehtiyot qismlar va xomashyo materiallarini, xorijiy adabiyot va oʻquv qoʻllanmalarni xarid qilish, xodimlar malakasini oshirish va ularni ragʻbatlantirish, oʻquvchilarga stipendiya toʻlash uchun mustaqil sarflash huquqi beriladi, professional taʼlim muassasalarining taʼlim jarayonidan boʻsh boʻlgan oʻquv xonalari, ishlab chiqarish ustaxonalari, boshqa bino va inshootlari oʻzini oʻzi band qilgan shaxslar hamda tadbirkorlik subyektlariga kasb-hunar, xorijiy tillar yoki tadbirkorlik koʻnikmalariga oʻqitish kurslarini tashkil etish uchun hamda mahsulot ishlab chiqarish va xizmatlar koʻrsatish uchun ijaraga berish amaliyoti yoʻlga qoʻyiladi.

Oʻquv reja va fan dasturlari mazmunini takomillashtirishda quyidagi omillarga eʼtiborni qaratmoq lozim:

- taʼlim va tarbiyaning maqsadli yoʻnaltirilganligiga;

- yoshlarni har tomonlama barkamol qilib, vatanparvarlik va milliy mustaqillik gʻoyalariga sodiqlik ruhida tarbiyalashga, shuningdek, oʻquvchilarda boy ilmiy, madaniy va maʼnaviy merosimizga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan maʼnaviy va axloqiy sifatlarni rivojlantirishga yoʻnaltirilgan pedagogik jarayonni yangi pedagogik shakllar va usullar asosida tashkil etishga; [2].

- mehnat va ishlab chiqarish jarayonining tuzilishi, xususiyatlari va rivojlanish yoʻnalishlariga;

- tarmoq ta’lim standartida belgilangan kasbiy faoliyat turlari va mazmunini toʻliq qamrab olinishiga;

- ta’lim-tarbiya tamoyillari va qonuniyatlariga amal qilinishiga.

Tarmoq ta’lim standartlari va oʻquv rejalarini ishlab chiqishda mutaxassis kadrlarda shakllantirilayotgan bilim, koʻnikma va malakalar darajasining oʻrganilayotgan oʻquv fanlari mazmuniga, oʻrganish davriga mos tushishini e’tiborga olish lozim.

Kasb-hunar ta’limi tarmoq standartlarini ishlab chiqish va ularni takomillashtirishga doir bir qator fundamental tadqiqotlar ham olib borilgan.

Xulosa. Jamiyat ravnaqini ta’minlashda ishlab chiqarish bilan mutaxassislar tayyorlash jarayoni uzviyligini va samaradorligini ta’minlash bugungi kunning eng asosiy muammolaridan biridir. Bunda ishlab chiqarish texnologiyalari bilan ta’limdagi oʻqitish jarayonini uygʻunlashtirish vazifasi yetakchi oʻrin tutadi. Bu borada Respublikamizda turli xil yoʻsindagi ilmiy–metodik izlanishlar olib borilmoqda. Ammo, har qanday pedagogik jarayon uchun moʻljallangan ilmiy metodika ham ta’lim jarayoni bilan ishlab chiqarish oʻrtasidagi mutanosiblikni ta’minlamaydi. Shu sababli ham biz quyida mamlakatimiz oʻrta maxsus, kasb-hunar ta’limi tizimida ijtimoiy hamkorlikni joriy etish borasida olib borilgan ilmiy tadqiqot ishlarining tahliliga alohida toʻxtalib oʻtamiz. Buning uchun ushbu bobda ijtimoiy hamkorlik tarixi, yondashuvlari va psixologik jabhalari, ijtimoiy hamkorlikning kasbiy ta’lim jarayoniga tatbiqi va ilgʻor tajribalarni oʻrganish koʻzda tutilgan.

• professional ta’lim muassasalariga boʻysunuvidagi vazirlik yoki idoralar bilan kelishgan holda dual ta’lim shaklini mustaqil ravishda joriy qilishga ruxsat etiladi;

• dual ta’lim shaklini joriy qilgan eng yaxshi 100 ta professional ta’lim muassasalariga davlat byudjeti mablagʻlari hisobidan har yili mehnatga haq toʻlash eng kam miqdorining 60 barobari miqdorida mablagʻ ajratiladi. Bunda professional ta’lim muassasasiga ushbu mablagʻlarni xodimlarni moddiy ragʻbatlantirish va moddiytexnik bazasini mustahkamlash uchun ishlatishga ruxsat etiladi

• professional ta’lim muassasalari ichki imkoniyatidan kelib chiqib, dual ta’limda ishtirok etayotgan ish beruvchilarning oʻquvchilarga biriktirilgan ustozlarini moddiy qoʻllab-quvvatlashiga ruxsat etiladi;

• dual ta’limda ishtirok etayotgan korxona va tashkilotlar bilan birgalikda dual ta’lim shakli joriy qilingan professional ta’lim muassasalarida kadrlar tayyorlash jarayoni tizimli ravishda nazorat qilib boriladi hamda ularning reytingi tuzib boriladi;

• davlat-xususiy sheriklik asosida mehnat bozorida ehtiyoj yuqori boʻlgan kasb va mutaxassisliklar boʻyicha kadrlarni tayyorlash yoʻlga qoʻyiladi;

• professional ta’lim xizmatlarini koʻrsatish boʻyicha xususiy sektor salmogʻini kengaytirish maqsadida nodavlat kollej va texnikum tashkil etish uchun xususiy sektor vakillari takliflarini oʻrganish yoʻlga qoʻyiladi;

• professional ta’lim muassasalari bitiruvchilari kelgusida oʻz ishlarini boshlashlari hamda tadbirkorlik faoliyatini yoʻlga qoʻyishi uchun ularga kredit va subsidiya berish tizimi joriy etiladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Professional taʼlim tizimida dual taʼlimni tashkil etish chora-tadbirlari haqida" 2021 yil 29 martdagi 163-son qarori.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 25 yanvardagi "Umumiy oʻrta, oʻrta maxsus va kasb-hunar taʼlimi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi PF-5313-sonli Farmoni. www.lex.uz.
3. Mirziyoev.Sh.M. Yangi Oʻzbekiston strategiyasi. – Toshkent: "Oʻzbekiston" nashriyoti, 2021. 464 bet.
4. Котовская М.Г. Социалное партнерство и пол в советскую эпоху. - М.: 1990. –82 с.
5. Анисимов В., Макеев В. Правовая база социалного компромисса // Человек и труд. – 1999. - Вып.1. – С.84-86.
6. Реморенко И. М. Социалное партнерство в образовании: понятие и деятелност. Новый город: образование для изменения качества жизни. М.: СПБ.: Югорск, 2003. 96 с.
7. Рыбина А.А. Социалное партнерство субъектов образователного пространства с представителями различных сфер экономики и общественной жизни как важнейшее условие подготовки учашейся молодежи к социално-профессионалному самоопределению. 1998. – 85 с.
8. Чистякова С. Н. О принципах профилного обучения и проблемах их реализации - Профилное обучение в условиях модернизации школного образования. Сб. науч. трудов. М.: ИОСО РАО, 2003. - 32 с.
9. Международная стандартная классификация образования (МСКО-2011) // http://www.uis.
10. unesco.org/Education/Documents/isced-2011-ru.pdf http://www.edu.uz

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SCP1342V3I7Y2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 7 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари" электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).